

SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN PERUSTEET

1. Lainsäädäntöperusta ja soveltamisala

Hyvinvointialueesta annetun lain 22 § 2 mom. 7. kohdan mukaan aluevaltuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa hyvinvointialuekonsernin hyvää hallintoa ja johtamista. Ne koskevat kaikkia Kanta-Hämeen hyvinvointialuekonsernin toimielimiä, johtoa, lähijohtajia ja kaikkea hyvinvointialuekonsernin toimintaa, josta hyvinvointialue vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun tai muiden velvoitteiden myötä.

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä lainsäädännössä, Kanta-Hämeen hyvinvointialueen hallintosäännössä sekä muissa ohjeissa ja määräyksissä todetaan.

2. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteet, tarkoitus ja käsitteet

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa hyvinvointialueen johtamisjärjestelmää ja johtamisen välineitä. Niiden tavoitteena on edistää laadukasta johtamista, uhkien ennaltaehkäisyä ja hallintaa, mahdollisuuksien ja vahvuuksien hyödyntämistä sekä toiminnan jatkuvaa kehittämistä ja tuloksellisuutta.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan sisäisiä menettely- ja toimintatapoja, joilla varmistetaan, että asetetut tavoitteet saavutetaan, toiminta on lakien, sääntöjen, ohjeiden ja päätösten mukaista, voimavarat ovat tuloksellisessa käytössä, omaisuus on turvattu sekä johdon saama informaatio on oikeaa, tarkoituksenmukaista ja oikea-aikaista. Hyvin toimiva sisäinen valvonta vähentää tahallisia ja tahattomia toimintavirheitä, väärinkäytöksiä, epä johdonmukaista toimintaa, taloudellisia menetyksiä ja asioiden huonoa hoitoa.

Riskienhallinta tarkoittaa järjestelmällistä ja ennakoivaa tapaa tunnistaa, analysoida ja hallita toimintaan liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia. Riskienhallinnan järjestämiseen sekä toimeenpanoon liittyy keskeisesti huolehtia toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä sekä turvallisuudesta.

Omavalvonta on palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen kuuluvaa ennakoivaa, toiminnanaikaista ja jälkikäteistä laadun- ja riskienhallintaa sekä jatkuvuuden varmistamista, jolla osaltaan varmistetaan asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutuminen. Omavalvonta on osa sisäistä valvontaa.

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa. Sisäiseltä tarkastukselta aluehallitus ja johto saa riippumatonta ja objektiivista tietoa siitä, miten hyvinvointialueen ohjaus- ja valvontamekanismit sekä riskienhallinta toimivat ja miten niitä tulisi kehittää, jotta hyvinvointialueen toiminta olisi mahdollisimman tuloksellista.

3. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut

Aluevaltuusto päättää hyvinvointialuekonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että kaikissa sen toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta

ja riskienhallinta. Aluehallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Lautakunnat huolehtivat oman toimialueensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Heidän tulee toimia hyvän johtamis- ja hallintotavan ja eettisten periaatteiden mukaisesti sekä puuttua toiminnassa ilmeneviin epäkohtiin.

Lähijohtajat toteuttavat sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa omilla vastuualueillaan sekä seuraavat ja arvioivat valvonta- ja riskienhallintatoimenpiteiden tuloksellisuutta. Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta vastaavat siten kaikki johtavat viranhaltijat ja lähijohtajat.

Mahdolliset konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohdolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen tai muun ohjeistuksen mukaisesti.

Sisäinen tarkastus varmistaa ja arvioi objektiivisesti ja riippumattomasti hyvän johtamis- ja hallintotavan toteutumista sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan että konsernivalvonnan tuloksellisuutta. Sisäinen tarkastus raportoi arvioinnin tuloksista ja esittää toimenpidesuosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiseksi.

4. Kokonaisvaltainen riskienhallinta ja sisäinen valvonta osana hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulee olla kokonaisvaltaista huomioiden toiminnan laatu, laajuus ja monimuotoisuus, ja niiden tulee toteutua kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa ei eriytetä muusta tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävästä toiminnasta, vaan se on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on auttaa johtoa ja lähijohtajia havaitsemaan toimintaan liittyvät riskit ja varmistaa, että ne pysyvät hyväksyttävällä tasolla. Sisäisen valvonnan on oltava riittävää ja oikeassa suhteessa toimintaan ja sen sisältämiin riskeihin. Toimiva sisäinen valvonta myös ehkäisee ja paljastaa väärinkäytöksiä.

Johdon ja lähijohtajien velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin. Kokonaisvaltaiseen riskienhallintaan ja sisäiseen valvontaan liittyy myös hyvinvointialueen omavalvontaohjelma, jonka avulla hyvinvointialue palvelunjärjestäjänä ohjaa ja valvoo järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa, ja palveluntuottajat sosiaali- ja terveystalveissa varmistavat palveluiden tuottamiseen kuuluvan laadun sekä jatkuvuuden.

5. Riskit ja riskienhallinta osana taloussuunnittelu- ja seurantaprosessia

Riskit jaotellaan niiden luonteensa mukaisesti pääryhmiin. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä. Riskienhallinnan tulee ulottua kaikkiin ryhmiin, sekä sisäisiin että ulkoisiin. Talousarvion laadinnan yhteydessä tulee analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi.

6. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi

Johtavat viranhaltijat ja lähijohtajat seuraavat ja arvioivat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa ja tuloksellisuutta säännöllisesti talousarviovuoden aikana sekä ryhtyvät tarvittaessa kehittämistoimiin.

Talousarviovuoden aikana toimialat ja tulosalueet sekä konserniyhteisöt raportoivat merkittävistä riskeistään ja riskien hallinnan kehittämisestä osana toiminnan ja talouden seurantaa ja raportointia aluehallituksen tarkemmin ohjeistamalla tavalla. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuudesta raportoidaan osana tilinpäätöstä. Aluehallitus antaa toimintakertomuksessa arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sekä konsernivalvonnasta. Aluehallituksen selonteko perustuu toimialojen ja tulosalueiden sekä konserniyhteisöjen laatimiin selontekoihin.

Toimialojen ja konserniyhteisöjen tulee käsitellä omat selontekonsa merkittävimmistä riskeistä ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Selontekojen tulee perustua dokumentoituun aineistoon.

7. Tilivelvollisuus

Aluevaltuusto nimeää tilivelvolliset luottamushenkilöt ja viranhaltijat. Nimeäminen voi tapahtua osana talousarvion hyväksymistä tai aluevaltuuston erillisellä päätöksellä. Hyvinvointialueesta annetun lain 127 §:n mukaan tilintarkastuskertomuksessa annetaan mm. lausunto siitä, onko hyvinvointialueen sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. Kertomuksessa on myös esitettävä, voidaanko toimielimen jäsenelle ja toimialojen tilivelvollisille myöntää vastuuvapaus.

Tilivelvollisella on vastuu johtamansa toiminnan riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä ja niiden jatkuvasta ylläpidosta. Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee aluevaltuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Vaikka henkilö ei olisikaan lain tarkoittama tilivelvollinen, hänen on hoidettava tehtävänsä asianmukaisella huolellisuudella eikä tilivelvollisaseman puuttuminen vapauta lähijohtajia toiminnan valvontavastuusta.